עין משפט
נר מצוה

צא א ב מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' טז יח ולחיוב כר"י:
צב ג מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל' ד:
צג ד מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' יט סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלט סעיף יח:
צד ה מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע שם:
צה ו עי' כס"מ שם הל' יח:
צו ז ח מיי' שם הל' יט ולחיוב כר"י:
צז ט מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' א ג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף א:
צח י טוש"ע שם ס"ו:
צט כ מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ו סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלט סעיף א:
ק ל טוש"ע שם סי' רלח סעי' כב:
קא מ מיי' שם פ"ד הלכה יב סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' יב:
קב נ מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעי' יג:
קג ס מיי' שם הל' יד:

[א]שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה מיחייב אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה [ב]פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש למ"ד [א]התראת ספק [ג]שמה התראה חייב למ"ד לאו שמה התראה פטור תלאן זו בזו לא אוכל זו אם אוכל זו לא אוכל זו [ד]אם אוכל זו ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור [ה]זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב [ו]שתיהן בשוגג פטור [ז]שתיהן במזיד אשניה מיחייב אראשונה פלוגתא [ח]דרבי יוחנן וריש לקיש אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא [ג]([ט]ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין) [י]נדרי שגגות כיצד [כ]קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה [ד]שאיני אוכל שאיני שותה שכח ואכל ושתה מותר ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין [ל]כך שבועות שגגות מותרות [ה](שבועות שגגות ה"ד לאו כי האי גוונא שמע מינה) עיפא [מ]תני שבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה אמר ליה שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו אמר ליה אינו חייב אלא אחת א"ל [ו][נ]אישתבשת הרי יצאה שבועה לשקר שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו (א) חייב על כל אחת ואחת אמר ליה [ז]אישתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו (ב) אינו חייב אלא אחת אמר ליה [ח]אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אמר אביי וזימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר [ט]דאמר רבה [ס]שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואכל

שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב. מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה שבועתו וחלה השבועה עליו לאסור בשניה וכשאכל שניה התרה בו התראת ודאי אל תאכל שהרי [י]נשבע עליה ונאסרה: **אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש.** דאפליגו בהתראת ספק בפ' קמא (דף ג:) והאי נמי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו: **תלאן זו בזו.** שתיהן כדמפרש ואזיל נמצאו שתיהן איסור ושתיהן תנאי: הכי גרסינן **אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתיהן בשוגג פטור כו': אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה.** זכור הוא שנשבע עליה אם יאכל חבירתה אבל שכוח הוא שנשבע על חבירתה אם יאכל זו וחלה עליו שבועת עצמה שאם יאכל חבירתה יתחייב על זו למפרע אבל שבועת חבירתה לא חלה עליו שבאכילה ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול והרי שכוח הוא על שבועת חבירתה. זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור בין ממלקות שניה שהוא מזיד בין מקרבן של ראשונה שעבר עליה שוגג למפרע כשאכל את השניה ממלקות השניה פטור כדפרישית שלא חלה עליו שבועה מתחלה ומקרבן של למפרע דראשונה פטור שלא היתה שגגה באכילתה ואנן שגגה באכילת איסור בעינן ואע"פ שיש שגגה כשעובר על השבועה דהיינו באכילת שניה אין מתחייב עליה קרבן שהקרבן על הראשונה בא ואותה אכילה בהיתר היתה ולא קרינא ביה חטאת בשגגה (ויקרא ד): **זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה כו' חייב.** כשאכל ראשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חבירתה ולגבי שבועה דידה לא קרינא ביה האדם בשבועה (שם ה) וכשאכל שניה אכלה בשגגת עצמה ששכח שנשבע עליה אבל זכור הוא שנשבע על ראשונה ובאכילה שניה תלאה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו מתחלתה וכשאכלה עובר על שבועתו שוגג אבל מלקות מראשונה לא שהרי מתחלה לא חלה עליו שבועה הלכך לא לקי ולא קרינא ביה אין שב מידיעתו אבל שניה לפוטרו מקרבן משום עבריין[כ] לעבור על השבועה שהרי אין מזיד זה עבירה: **שתיהן בשוגג.** ששתיהן הככרות בשגגת שתי השבועות פטור שהרי בשעת [ל]אכילת ראשון היו שתי השבועות ראויות לחול ובאותה שעה שכוח היה משתיהן ולא קרינא ביה האדם בשבועה: **אשניה מיחייב.** דהתראת ודאי היא: **אראשונה.** והתרו באכילתה שמא תאכל חבירתה ותתחייב על זו למפרע התראת ספק היא זו: **אף אנן נמי תנינא.** כדרבא שהתולה שבועה בדבר אחר וקיים התנאי תחלה צריך שיהא זכור לשבועתו באותה שעה ואם לאו אין השבועה חלה: **נדרי שגגות כיצד.** קתני רישא ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין והתם[מ] מפרש להו: **קונם אם אכלתי כו'.** קונם עלי דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל ונזכר שאכל אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר: **קונם שאני אוכל.** קונם עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה מותר באותו דבר. היינו דרבא שצריך שיהא זכור לנדר בשעת קיום התנאי: **ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כו'.** והיינו כדרבא. ולא יתכן לפרש קונם שאני אוכל אלא בענין זה שתלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית דאי מפרשת קונם שאני אוכל קונם עלי אכילה ושכח ואכל ושתה מאי מותר איכא למימר דקתני ארבעה נדרים התירו הרי כבר עבר על נדרו שוגג ואי מפרשת התירו פטרוהו מן המלקות פשיטא מי התרה בו והלא שכוח היה וכלל דבר אין מותר לשון פטור: **שבועות שגגות היכי דמי** לא גרסינן דהכא אם אכלתי מיפרשא בנדרים (דף כה:) כרב כהנא ורב אסי והך דאם אני אוכל בהדיא היא אתיא כרבא: עיפא ואבימי בני רחבה דפומבדיתא היו (סנהדרין יז:): **אינו חייב אלא אחת.** טעה לומר שזו שבועה על שבועה: **הרי יצאה שבועה לשקר.** משנשבע הראשונה יצאה לשקר מפיו והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא לעצמה ואין לך לפוטרו בשבועה לשעבר משום אין שבועה חלה על שבועה אלא בשבועה להבא שחוזר ואוסר עליו את האיסור והוה ליה נשבע לקיים את המצוה: **שלא אוכל תשע ועשר.** שתי שבועות היו שבועה שלא אוכל תשע תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר תאנים ואכל עשר תאנים בהעלם אחד מהו טעה לומר שאין השבועה אחרונה בכלל שבועה ראשונה ואין זו שבועה חל על שבועה: **אישתבשת.** דשבועה על שבועה היא שהנשבע שלא יאכל תשע נשבע על עשר דכל כמה דלא אכיל תשע לא אתי לכלל עשר: **אינו חייב אלא אחת.** טעה לומר שבועת תשע בכלל עשר לפי שיש בכלל עשר תשע: **הא תשע מיהא אכיל.** ולא נאסרו עליו תשע בראשונה וכי אכיל תשע מיחייב משום שבועה אחרונה וכשהשלימן לעשר עבר על הראשונה: **ומנין דמשכחת לה דעיפא.** דשבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל עשר דאינו חייב אלא אחת: **כדמר.** רבה דאמר מר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים יחד ביום אחד אבל תאנים לחודייהו אוכל וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואי הוה אוכל תאנים וענבים ביום אחד היה מיחייב תרתי דכי אכל תאנים מיחייב אשבועה בתרא וכי הדר משלים לה בענבים מיחייב אקמייתא:

ואכל

כשם שנדרי שגגות מותרים כן שבועות כו'. תימה דתלי כתיבא בלא כתיבא שבועה כתיבא מדדרשינן לעיל (ד' כו.) האדם בשבועה פרט לאנוס ויש לומר משום דההיא דנדרי שגגות משנה היא בפ' ארבעה נדרים (ד' כה:) אבל גבי שבועה לא תנן בשום דוכתא וא"ת בנדרים (שם) דקאמר שבועות שגגות היכי דמי כדרב כהנא ורב אסי אמאי לא מפרש דומיא דתנן גבי נדר כגון דאמר שבועה שלא אוכל פירות הללו אם אכלתי ונזכר שאכל או אם אוכל ושכח ואכל ועוד דבההיא דרב כהנא ורב אסי לא שייך לשון מותרין דכבר יצא לו שבועת שקר ועוד תימה דלקמן בפרק שבועת העדות (ד' לג:) דדחיק לאשכוחי דקאמר לימא תניא לדרב כהנא ורב אסי אמאי לא דייק מההיא דנדרים דשרי נדרי שגגות דאינהו גופייהו לא ילפי אלא משבועה ונראה דבנדרים ודאי המ"ל שבועות שגגות דומיא דתנא גבי נדרים אלא ניחא לאשמועינן מעשה ורבותא דאפי' עובר על שבועתו בשעה שמוציא שבועה מפיו פטור והשתא לא מצי למידק מההיא מתני' דנדרים תניא לדרב כהנא ורב אסי דדלמא מתני' דוקא כשאינו עובר על שבועתו לאלתר דומיא דתנא גבי נדר ואם תאמר ונדרים היכי ילפינן משבועה מה לשבועה שכן אין חלה על דבר מצוה כדבר הרשות ואלו פירכא היא כדפרישית לעיל (ד' כה. ד"ה מה) דכענין שאין שבועה חלה על דבר מצוה כיוצא בו בנדר אפילו בדבר הרשות אינו חל: **שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים כו'.** זו היא גי' הקונט' ובספרים היה כתוב איפכא שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ונראה דמחקה בקונט' משום דקשיא ליה דאי תאנים וענבים כל חד וחד לחודיה קאמר לא הוו ענבים חצי שיעור ואי בשניהם בבת אחת אין השבועה שניה חלה כלל מידי דהוה אתשע וי' דאי תאנים לא אכיל תאנים וענבים נמי לא אכיל והוי ככר מושבע ועומד

רבינו חננאל

בשוגג פטור שתיהן במזיד אכלה לתנאיה שהיא השניה שאמר בה אם אוכל זו והדר אכל לזו שאמר בה שבועה שלא אוכל חייב מלקות. פי' הראשונה היא האיסור שעליה נשבע שלא לאוכלה השתא אי אכלה לאיסוריה שהתרו בו בשעה שבא לאכלה אל תאכל אותה שאם תאכל עוד האחרת תלקה וחזר ואכל השנית זו התראת ספק: באנו למחלוקת ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש למ"ד התראת ספק כו': תלאן זו בזו. כגון דאמר שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ושלא אוכל זו אם אוכל זו ואכל זו בשגגת חברתה ובזדון עצמה וזו בזדון עצמה ובשגגת חברתה חייב. שנמצאת אכילתו בשתיהן בזדון עצמן. אבל זו בשגגת עצמה ובזדון חברתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חברתה פטור שנמצאת אכילתו בשתיהן בשגגת עצמן. וכ"ש אם אכלן לשתיהן בשוגג שפטור. שתיהן במזיד אראשונה דהיא התראת ספק באנו למחלוקת ר"י ור"ל אשניה ודאי חייב מלקות דהיא התראת ודאי היא ופשוטה היא אלא משום שיש טעות בנוסחאות הוצרכנו לכותבה: אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא נדרי שגגות כיצד אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאיני אוכל ושאיני שותה ושכח ואכל ושתה [מותר]. ותני עלה

מסורת הש"ם

א) מכות טו. [לעיל ג: וש"נ], ב) רש"ל מ"ז, ג) נדרים כ: [נזיר יא:], ד) [נדרים כה:], ה) [נ"א שאני], ו) רש"ל מ"ז, ז) [לקמן לו:], ח) [זבחים כו.], ט) נדרים יז:, י) בדפו"י הגירס' נשבעת, כ) כס"א מומר, ל) בדפו"י הגירס' אכילה ראשונה. וכ"ה הריטב"א, מ) [נדרים כ: כד: כה: מ.],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועשר מהו א"ל חייב על: (ב) שם ותשע מהו א"ל אינו חייב:

◆

מוסף רש"י

ארבעה נדרים התירו חכמים. בלא שום שאלה (נדרים כ:). ונזכר שאכל ושתה. פטור, דהוו אונס, דסבר שבאמת נשבע (שם כה:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות. היכי דמי שבועות שגגות לאו כהאי גוונא ש"מ: איפא תני שבועות בי רבה שאליה אבימי אחוה אמר שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי והוא אכל מהו א"ל אין חייב אלא אחת. אמר ליה אישתבשת הרי יצאת שבועה לשקר דאילו נשבע לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת. שבועה (חלה) [היא] על שבועה. אבל לא אכלתי [ולא אכלתי] חייב על כל אחת ואחת. הדר בעא מיניה שבועה שלא אוכל שמונה. שבועה שלא אוכל תשע. שבועה שלא אוכל עשר מהו. א"ל חייב על כל אחת ואחת. [א"ל אישתבשת] השתא תמניא לא אכיל תשע ועשר מצי אכיל כיון דמן השמינית נאסרו הויא להו התשיעית והעשירית אסורות שאי אפשר לו לאוכלן אלא באיסור. שהרי לא יתכן לוכל תשיעית אלא אחרי [השמינית והעשירית אחרי] התשיעית. הלכך נאסר בכולן משבועת השמינית ואין איסור חל על איסור. הדר בעא מיניה שבועה שלא אוכל עשר תשע שמונה מהו. א"ל אינו חייב אלא אחת. א"ל אישתבשת שהרי כשנשבע בעשר בתשע מותר היה כו'. הלכך שבועה חלה עליו על כל אחת ואחת: אמר אביי וזמנין דמשכחת לה להא דאיפא כדרבה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר (ואכל) [ואמר] שבועה שלא אוכלן תאנים וענבים ואכל